

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Crisis Theologica

Cárdenas, Juan de

Sevilla, 1687

Cap. II. Quibus argumentis probetur efficaciter falsitas propositionis
damnatae quoad priorem partem; & quomodo intelligenda sit eius
damnatio?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-75689](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-75689)

CAPVT II.

Quibus argumentis probetur efficaciter falsitas propositionis damnatae quoad priorem partem; Et quomodo intelligenda sit eius damnatio?

ARTICVLVS I.

Duo argumenta proponuntur.

SYMMARIVM.

Non licet occidere hominem propter solam opinionem probabilem. num.

10.

Sicut non licet spoliare hominem bonis fortuna propter solas rationes probabiles. num.

11.

Sicut etiam non licet Iudici occidere reum cum sola probabilitate, nempe ex semiplena probatione. num.

12.

Ius certum vnius non potest amitti per ius incertum alterius. num.

13.

Ius defendendi se à calumniatore per occisionem non potest esse plus quam probabile. num.

14.

Non est licita defensio occisiva, nisi constet evidenter de moderamine inculpatae tutelae. num.

15.

Et demonstratur haec assertio. num.

16.

Per occisionem non impeditur effectus calumniae. num.

17.

Non potest constare evidenter de damnificatione secutura ex calumnijs. num.

18.

Occiso falsi testis non est medium unicum ad evadendum supplicium. num.

20. & 21.

10. **E** Am primam partem propositionis esse evidenter falsam censeo, etiam independenter ab hac damnatione propter haec argumenta. Primum. Non licet occidere hominem propter solam opinionem probabilem: sed solum est probabile (do, & non concedo) quod occidi possit, qui calumniam inferre pergit: ergo non licet occidere hominem, qui calumniam inferre pergit.

11. Quae ex his tribus propositionibus non est evidens? In primis consequentia legitime inferitur. Maior ex terminorum apprehensione evidens est. Primo. Si enim non licet spoliare hominem bonis fortuna, propter solas rationes probabiles de proprietate, quando habet homo legitimam possessionem talium bonorum; ut ostendi in 1. part. Cris. Tehol. disp. 16. cap. 8. art. 3. & seqq., à fortiori non erit licitum privare hominem vita, quam à Deo possidet, propter solas rationes probabiles.

12. Secundo probatur eadem Maior Quando interest Reipublicae, nempe in vindicta publica malefactorum, non est licitum Magistratui occidere hominem cum sola semiplena probatione iuris, vel facti: semiplena autem probatio quid aliud est, quam probabilitas; sicut plena probatio facit certitudinem moralem: ergo à fortiori cum non interest Reipublicae, neque intervenit auctoritas publica, sed privata dumtaxat, non licebit occidere hominem propter solas rationes probabiles.

13. Tertio. Nam ius certum vnius non potest amitti per ius incertum alterius; si enim ius certum, & ius incertum in statera rationis appendantur, necesse est, quod ius incertum superetur à certo. Tum sic. Homo, ex quo editur in lucem, ha-

bet

bet ius certum ad vitam suam; neque illud amittit, nisi per aliud certum ius Reipublicæ ortum ex iure puniendi delicta, aut per aliud ius certum alterius defendendi vitā suā: ergo per ius alterius incertum non potest amitti illud ius certum ad vitam. Sed ius probabile est ius incertum: ergo ius certū ad vitā non potest amitti per ius probabile alterius.

14. Iam vero Minor prioris syllogismi, nempe ius defendendi se defensione occisiva à calumniatore, non potest esse plus quam probabile, ostenditur. Tum quia statim atque hæc assertio edita est in lucem, quamplurimi viri sapientes in tota Reipublica Christiana acriter refragati sunt, & toto conatu restiterunt: si autem id ius certum esset, non est credibile, quod ita ei resisteretur à sapientibus. Tum etiam, quia rationes partis oppositæ habent facilem solutionem, ut minimum, probabilem, ut ex dicendis constabit: rationes autem, quæ habent probabilem solutionem non possunt evehere conclusionem ad gradum certitudinis.

15. Secundum argumentum pro eadem conclusione est. Ut licita sit defensio occisiva, debet constare evidenter de moderamine inculpatæ tutelæ: sed in defensione occisiva contra calumniatorem non potest constare evidenter de moderamine, inculpatæ tutelæ: ergo non potest esse licita defensio occisiva contra calumniatorem.

16. Maior patet: nam ut talis defensio sit licita, debet constare evidenter, occisionem esse medium ad impediendam damnificationem, & nullum aliud esse medium ad illā impediendam: sed in hoc consistit tale moderamen: ergo debet constare evidenter de tali moderamine. Tum etiam, nam cum invaditur vi-

ta alicuius per enssem, ideò fit defensio occisiva cum moderamine inculpatæ tutelæ, quia clare videt invalus occisionem alterius esse medium evadendi mortem, & illud esse vnicum medium, in eo scilicet, qui non tenetur, aut non potest fugere, aut qui ex fuga prudenter timet maius periculum. Ergo ad moderamen inculpatæ tutelæ requiritur ea evidentia.

17. Iam vero Minor prioris syllogismi, nempe in defensione occisiva contra calumniatorem non posse constare evidenter de moderamine inculpatæ tutelæ, ostenditur. Et in primis non potest constare illud esse medium, quo impediatur effectus calumniæ; solet enim plerumque contingere, quod calumniator sparserit in vulgus calumnias: in quo casu nihil prodest occisio calumniatoris, sic enim non impeditur effectus calumniæ: quomodo ergo constabit evidenter patienti, quod per occisionem calumniatoris impeditur effectus calumniæ?

18. Deinde non potest constare evidenter patienti de damnificatione sibi alias secutura: nam sæpissime contingit, quod calumniator spargit calumnias, & quod audientes non habeant Fidem calumniatori. Quomodo ergo patienti constabit evidenter, quod audientes habent Fidem dictis calumniatoris? Quomodo ergo occisio calumniatoris erit evidens medium ad propulsandam calumniam, quæ fortasse non sortitur effectum. Imò vero, si sciant, à patiente occisum calumniatorem, ea occisio erit medium, ut augeatur fides calumniæ; audientes enim credent, reum esse eorum delictorum, quæ calumniator spargit, ex eo, quod delictum occisionis perpetraverit. Facile enim credent homines esse furem, vel adulterium eum, qui est

est homicida. Vnde tantum abest, ut occiso calumniatoris sit medium ad propulsandam calumniam ut potius sit medium ad credendum, occisorem esse reum eorum omnium, quæ in eum conijciuntur.

19. Dices, his recte probari, ad occidendum eum, qui extraiudicialiter calumniatur, vel non esse medium, vel non esse unicum occisionem calumniatoris; at respectu falsi testis, aut dolosi accusatoris, videntur nihil probare eæ rationes propositæ. Nam occiso falsi testis impedit testificationem faciendam in iudicio; & præterea quia testificatio facta in iudicio communiter affert præiudicium ei, contra quem fit.

20. Hæc obiectio militat contra damnationem, quam decrevit Alexander VII., de qua suo loco dicendum est. interim tamen contra est. Nam occiso falsi testis, si practice consideretur, nec est medium, ut quis evadat supplicium; & casu, quo esset medium, non esset unicum. Non est medium, ut evadat supplicium, quia potius ea occiso est medium, ut incidat in maius supplicium pænæ capitalis, quæ incurritur propter occisionem: neque enim ullum tribunal admittit excusationem defensionis in ea hypothese. Neque obstat, quod occulte occidatur: experientia enim quotidiana comprobatur delicta occultissime patrata manifestari ex varijs coniecturis.

21. Sed quamvis esset medium, non potest esse medium unicum evadendi supplicium. Nam statim atque occidit quis hominem, per absentiam conatur evadere à manibus Magistratus: ergo etiam potuit evadere à damnificatione falsi testis per absentiam à loco. Si ergo duo sunt media ad evadendum damnum resultans ex falso teste, nempe ab-

sentia à loco, & occiso testis falsi, cum non liceat occiso defensiva, nisi quando est medium unicum; fit non posse occidi falsum testem, quando potest per absentiam vitari malum imminens in iudicio: maxime cum facta occisione testis, assumenda sit absentia pro medio ad evadendum supplicium.

ARTICVLVS II.

Alia duo argumenta pro eadem conclusionem.

SYMMARIVM.

Implicat ius privata defensionis, quod sit contra ius Reipublicæ. num. 22.

Quomodo defensio occisiva calumniatoris sit contra ius Reipublicæ. num. 24.

Quomodo legibus Civilibus, & Canonicis interdicitur occiso privata calumniatoris. num. 25.

Quomodo leges civiles orientur ex praxi populorum? num. 27.

Qua ratione iure canonico interdicitur ea occiso? num. 29.

An ea interdictio constet ex traditione, & quomodo? num. 30.

An similis interdictio sit in iure civili? num. 31.

22. **T**ertium argumentum est ex P. Lessio lib. 2. de Iust. cap. 9. dubit. 12. num. 82. Vbi sic ait: *In iure defensionis semper considerandum, ne eius usus in perniciem Reipublicæ vergat.* Ex quibus verbis sic construitur argumentum. Implicat, quod detur ius privatae defensionis, quod vergat in perniciem Reipublicæ: sed ius defensionis privatae occisivæ contra calumniatorem, si daretur, vergeret in per-

perniciem Reipublicæ: ergo implicat tale ius. Consequentia est evidens.

23. Maior demonstratur. Implicat enim ius privatum contra ius publicum. Nam ubi agitur de iure privato, & de iure publico sibi invicem adversantibus, ius publicum prævalere necesse est. Atqui ius publicum est in communitate, vel Republica, nequid agatur in sui perniciem: ergo si defensio occisiva privata cedat in perniciem ipsius Reipublicæ, tale ius defensionis est contra ius publicum Communitatis, sive Reipublicæ, atque adeo est implitorium.

24. Minor vero prioris syllogismi ostenditur. Illud est in perniciem Reipublicæ, quod est perniciosum multitudini; atqui tale ius defensionis occisivæ contra calumniatorem esset perniciosum multitudini; nam cum in Republica sint multæ querelæ, detractiones, invidiæ; item cum commune sit hominibus philantia (amore sui ipsorum) plenis, famæ detractiones, quamvis tenues, reputare ingentes; fieret, quod homines plurimi existimarent, sibi esse ius occidendi; unde innumeræ fierent occisiones, & Republica assiduus odijs, bellisque civilibus arderet. Esset ergo ius illud defensionis occisivæ contra calumniatorem in perniciem Reipublicæ.

25. Quartum argumentum ex Caramuele relato c. 1. sic instruitur. Legibus humanis civilibus, & canonicis prohibita est occisio defensiva contra calumniatorem; quæ leges, quia versantur in materia gravissima, & pro bono publico, sive pro vitanda pernicie publica, maxime sunt obligatoriæ; leges enim eo magis obligant, quo magis bono publico prospiciunt. Ergo nemini licet occisio defensiva contra calumniatorem.

26. Antecedens probatur. Quavis enim non inveniatur leges scriptæ sub his terminis; tamen moribus hominum illæ stabilitæ sunt. Et enim nulla Respublica (nisi barbara) est in orbe, quæ non puniat gravissime eos, qui occidunt, quamvis provocatos quolibet calumniarum, aut detractionum genere; item nulla est Respublica (nisi barbara) quæ non indicet iuste puniri tales occisores: quomodo ergo punientur iuste, si nec lege Divina, nec humana sit prohibita ea occisio? Dicendum ergo est, moribus, & consuetudinibus, imò & praxi ipsa apud omnes nationes prohibitam esse talem occisionem calumnatorum.

27. Et quidem si agamus de legibus civilibus, constat, eas quandoque oriri ex moribus, & praxi ipsius populi. Sic enim habetur in l. *De quibus. ff. de legibus.* illis verbis. *In veterata enim consuetudo pro lege non immerito custoditur: & hoc est ius, quod dicitur moribus constitutum. Nam cum ipsæ leges nulla alia ex causa nos teneant, quam quod iudicio populi receptæ sunt; merito & ea, quæ sine ullo scripto populus probavit, tenebunt omnes. Nam quid interest, suffragio populus voluntatem suam declaret, an rebus ipsis, & factis?* Idem habetur ex l. *Sed ea. l. Diuturna.*, & l. *Imo. ff. de legibus,* & in iure Hispano l. 3. 4. 5. & 6. tit. 2. part. 1.

28. Maior difficultas reperitur circa ius Ecclesiasticum, in quo nihil potest populus, cum tota iurisdicção Ecclesiastica dimanaverit à Christo Domino in Ecclesiæ Principem, & ab hoc in cæteros Prælatos. Præterea quia in 2. part. Cris. Theol. disp. 23. cap. 5. asserui, obligationem consuetudinis præceptivæ, & prohibitoriæ oriri ex traditione præcepti. Cum ergo non in-

Kkk venja-

veniatur lex scripta sub his terminis prohibens defensionem occisivam contra calumniatorem; neque sciamus, datum esse voce tenus hoc præceptum (quale est omne præceptum in traditione constitutum) videtur dici non posse, dari talem prohibitionem scriptam, vel traditam in iure Ecclesiastico.

29. Sed hæ duæ difficultates facilem habent explicationem. Et quod attinet ad priorem, ea prohibitio defensionis occisivæ contra calumniatorem, in iure Ecclesiastico non oritur à populo, sed à tribunalibus tam supremo, quàm inferioribus: quæ dum puniunt eiusmodi occisionem, quamvis allegetur, factam fuisse propter calumnias; satis declarant, eam non tolerari, atque ad eò prohibitam esse in Republica Ecclesiastica.

30. Quod attinet ad posteriorem difficultatem, quælibet prohibitio non scripta, in traditione subsistit. Traditio autem non petit necessario, quod præceptum datum fuerit voce tenus; dummodo significetur per alia signa externa. Dum ergo tribunalia Ecclesiastica puniunt occisionem calumniatoris, sufficiens signum proferunt detestationis, & prohibitionis. *Quid enim interest (vt loquamur verbis citatæ legis De quibus.) Suffragio Magistratus Ecclesiastici Voluntatem suam declarent, an rebus ipsis, & factis?* Et ideo dicendum est, hanc prohibitionem non scriptam traditione subsistere, & moribus, praxique Prælatorum Ecclesiasticorum esse constitutam.

31. Imò vero loquendo de legibus civilibus, quæ pendent à populo, dicendum est, eodem modo inductam esse hanc prohibitionem à Principibus sæcularibus, quatenus tribunalia suprema, & infima ipsa

punitioe huius delicti dant sufficiens signum externum detestationis, & prohibitionis delicti, quamvis cum maiori dependentia ab acceptione populi.

ARTICVLVS III.

Discrimen defensionis occisivæ contra invasorem vitæ, & similis defensionis contra calumniatorem.

SYMMARIVM.

Argumentum à paritate num. 32.

Prima disparitas, quod defensio vitæ per occisionem est certo licita, non autem defensio contra calumnias. num. 33.

Secunda disparitas, quod qui modo dicto defendit se à gladio, habet evidentiam de moderamine, non autem qui defendit se à calumnia. num. 34.

Tertia disparitas, quod qui defendit se à calumniatore per occisionem, agit contra ius Reipublicæ, non autem, qui se defendit ab occisione. num. 35.

Quarta disparitas, quod defensio vitæ cum moderamine nulla lege interdicitur; non sic defensio occisivæ calumniatoris. num. 36.

Eadem quadruplex disparitas tenet, etiam si desumatur paritas à defensione bonorum fortune. num. 37.

32. **P**ræcipuum fundamentum, quo nitebatur ea propositio damnata, desumebatur à paritate rationis. Ftenim non est minor violentia, nec minus nociva homini honorato, invadere illum per calumnias, & detractiones falsas, quam invadere illum per enssem, aut per alia

alia arma: sed invasus per enses potest se defendere defensione occisiva, scilicet cum moderamine: ergo invasus per calumnias, & detractiones falsas potest se defendere defensione occisiva cum moderamine.

33. Hoc tamen argumentum evanescit assignato discrimine inter utrumque. Istud autem est multiplex. Primum est ad normam primi argumenti, propositi art. 1. Nam quod quis defensione occisiva defendat vitam cum moderamine inculpatæ tutelæ, est certo licitum; quod autem simili defensione se defendat contra calumnias, & detractiones, est ad summum probabile speculative (do, & non concedo) vnde practice non est licitum occidere hominem propter ius mere probabile, & incertum. Vide ergo, quam latum sit discrimen inter ius certum, & ius mere probabile.

34. Secundum discrimen ad normam secundi argumenti est: quod ille, qui defendit vitam adversus gladium, habet evidentiam de moderamine inculpatæ tutelæ, & de iustitia eius: qui autem defendit famam a lingua detrahente, aut calumniante, defendit, inquam, per occisionem calumniatoris, non potest habere evidentiam de moderamine inculpatæ tutelæ, tum quia fortasse audientes non adhibebunt fidem, tum etiam quia contingere potest, quod per eam occisionem non liberetur à noxamento calumniæ, & ideo occisio non sit medium ad vitandam calumniam, atque adeo neque ad defensionem intentam. Tum præterea, quia occisio calumniatoris potius est medium ad augendum noxamentum detractionis; quia homines facilius credent detractionem de eo, quem vident esse homicidam.

35. Tertiam discrimen est, quod, ut constat ex tertio argumento, ius defensionis occisivæ calumniatorum est in perniciem Reipublicæ, atque adeo contra ius ipsius Reipublicæ; ius autem privatæ defensionis non potest prævalere contra ius publicum Cōmunitatis. Quod non contingit in defensione propriæ vitæ, quæ non cedit in perniciem Reipublicæ.

36. Quartum discrimen ad normam quarti argumenti est, quod defensio vitæ cum moderamine inculpatæ tutelæ nulla lege interdicitur, in nullo tribunali punitur; defensio autem occisiva calumniatoris legibus humanis prohibetur, & in omnibus tribunalibus punitur.

37. Denique advertendum est, hanc paritatem, quæ pro damnata propositione vrgeri solet, à nobis solum esse propositam per comparisonem ad defensionem vitæ; quæ tamen solet etiam proponi per comparisonem ad defensionem bonorum fortunæ. Sed eodem modo respondendum est, si ve fiat comparatio ad defensionem vitæ, si ve ad defensionem bonorum fortunæ, si hæc sine in magna quantitate, & cum ingenti noxamento.

ARTICVLVS IV.

An subiaceat huic damnationi opinio docens, esse licitum in aliquibus casibus defendere honorem defensione occisiva cum moderamine?

SUMMARIVM.

Filguera existimat, quod opinio affirmativa incurrit damnationem.

Opinio docens, posse defendi honorem occisione invadentis per verba, sub-

K k 2 iacet

iacet damnationi. num. 39.
Opinio, quæ loquitur de honore inva-
so, non verbis, sed factis, non sub-
iacet damnationi formaliter. num.

40.

Neque virtualiter. num. 41.

Quando honor impetitur factis igno-
miniosis, licitum est tueri se ar-
mis; sed plerumque hæc defensio
non est solius honoris. Et explica-
tur relatione cuiusdam casus. nu.

43.

Notantur aliqua circa casum proposi-
tum. num. 44.

Secundus casus, in quo licet is modus
defensionis. num. 46.

Tertius casus de aggressore virginis.
num. 47.

Confirmatur ex iure Civili, & Cano-
nico. num. 48.

Solvitur obiectio. num. 50.

38. **V** Idimus cap. 1. existimare
 Filguer. affirmativam subiacere huic damna-
 tioni. Nam loco citato sic asserit.
 [Ad damnationem opinionis asse-
 rentis, esse licitum, alium occidere
 cum moderamine inculpatæ tutelæ,
 in defensionem proprii honoris, pro-
 fecto existimo esse recurendum; nec
 alia via posse explicari, manifeste
 deduco.] Ita Filguera.

39. Præmitto, honorem posse
 invadi tum verbis, tum factis. Et
 dico primo. Opinio docens, cum
 quis invadit verbis honorem alte-
 rius, posse honorem protegi defen-
 sione occisiva, subiacet huic dam-
 nationi. Patet conclusio ex ipsis ter-
 minis conclusionis damnatæ. Nam
 ea verba. *Qui nititur calumniam*
inferre, significant quamlibet de-
 tractionem famæ, sive coram, sive
 in absentia factam. Et eiusmodi de-
 fensionem occisivam esse illicitam,
 satis evidenter constat ex art. 2.
 & 3.

40. Dico secundo, eam opinio-
 nem, quæ loquitur de honore inva-
 so, non verbis, sed factis, non subia-
 cere huic damnationi formaliter, ne-
 que virtualiter. Non formaliter.
 Tunc enim formaliter subiacet pro-
 positio damnationi, quando expref-
 sis, æquivalentibus terminis conti-
 netur in propositione damnata: sed
 propositio docens, quod [potest
 quis defendere se defensione occisi-
 va ab ignominiosa percussione arun-
 dinis, vel fustis, si alia via non po-
 test se defendere.] Non continetur
 expressis, & formalibus terminis in
 propositione damnata, quæ in prio-
 ri parte loquitur de occisione ca-
 lumniatoris, & in posteriori de oc-
 cisione eius, qui prius percusserat; sed
 neque continetur in illa æquivalenti-
 bus terminis, non enim possunt
 esse æquivalentes propositiones, quæ
 de diversis obiectis loquuntur. Ergo
 ea opinio non subiacet formaliter, &
 expresse huic damnationi. Quomo-
 do enim poterit expresse damnare
 ea, de quibus non loquitur expresse,
 neque æquivalenter.

41. Sed neque virtualiter sub-
 iacet huic damnationi. Tunc enim
 propositio subiacet virtualiter dam-
 nationi, quando est antecedens, vnde
 infallibiliter inferitur propositio
 damnata; nam eo ipso quod propo-
 sitio damnata sit falsa, necesse est,
 quod sit falsum antecedens, ex quo
 illa legitime inferitur; & ideo ex re-
 gula Dialecticæ, bene valet à con-
 tradictorio consequentis ad contra-
 dictorium antecedentis. Sed propo-
 sitio asserens, licitam esse defensio-
 nem honoris occisivam in casu pro-
 xime propositio, non est antecedens;
 vnde inferatur propositio damnata;
 ex eo enim, quod licitum sit defen-
 dere se per occisionem ab ignomi-
 niosa percussione fustis, nullo
 modo inferitur, quod licitum sit de-
 fen-

fendere se per occisionem à detracti-
tionibus, & calumnijs; & ex eo,
quod liceat armis defendere hono-
rem factis invasum, non infertur,
quod liceat defendere honorem ver-
bis impetum, vt satis constat ex
articulis præcedentibus. Ergo præ-
fata propositio de honore tuendo
per occisionem in casibus, in quibus
honor factis invaditur, neque vir-
tualiter subiacer huic damnationi.

42. Supposito ergo, quod præ-
fata propositio de honore factis in-
vaso, sic tuendo non maneat dama-
nata formaliter, neque virtualiter,
restat inquirere, an ea vera sit.

43. Dico tertio. In illis casibus,
in quibus honor impetitur factis ig-
nominiosis, licitum est tueri hono-
rem ferro, & armis; sed plerumque
contingit, quod defensio occisiva
cum moderamine inculpatae tutelae
non sit propter solum honorem tuen-
dum. Explicatur, & probatur con-
clusio proponendo casum, qui prop-
ter pravitatem cordis humani solet
frequenter accidere. Homo carnalis
obstinata audacia intendit violare
thorum viri nobilis. Ille audax pro-
missio, aut etiam præmissio auro,
init factum cum famulo domus, vt
aperiat, qua hora noctis herus
nobilis absit à domo: famulus mo-
net ab hora noctis nona vsque ad
vndecimam existere herum in do-
mo (quam vocant) conversationis.
Conditis die, & hora, ille herus no-
bilis monetur paulo ante nonam de
ausu temerario aggressuri. Nec tunc
aliud occurrit ei medium defensio-
nis, nisi expectare aggressorem dis-
tricto gladio. Quem cum videt in-
redientem, cum excipit obiecto
mucrone. Ille vult resistere, & dis-
tricto gladio incipit pugna. Contin-
git autem sæpe, quod aggressor,
tunc conscientia sua iniquitatis op-
pressus, tum armis viri nobilis ius-

titia sua freti constrictus, retrocedit
paulatim, & hostis conspectum
fugit,

44. Circa quem casum aliqua
notanda veniunt. Primum, quod
nemo potest optimatem illum ar-
guere de culpa, quod districtum gla-
dium opposuerit aggressori sui ho-
noris, cum non habuerit aliud me-
dium occurrendi illi ignominia. Se-
cundum, quod si ille aggressor per-
sisteret in pugna, & invasus occidis-
set illum cum moderamine inculpa-
tae tutelae, non occidisset solum
propter tuendum honorem, sed
etiam propter tuendum vitam.
Propter tuendum honorem oppo-
suit ferrum licite: & quia aggressor
discessit, non licuit illi amplius of-
fendere aggressorem. Si autem ag-
gressor persisteret, iam non solum
esset aggressor honoris, sed etiam
aggressor vitæ; ideoque poterat occi-
di cum moderamine inculpatae tutelae.

45. Ex quibus clare patent ea
duo, quæ in conclusione proposui:
& quod licitum sit marito tueri suum
honorem ferro, & armis, ne suus
honor, & vxoris honestas defor-
metur; & quod maritus vtens de-
fensione occisiva contra aggressorem
persistentem in vsu gladij contra ma-
ritum, non vitur defensione occisi-
va solum propter honorem, quia
iam iste pugnat tunc etiam pro tuen-
da vita. Adhuc tamen in hoc sentu
dicitur, quod maritus possit vti de-
fensione occisiva contra aggressorem
honoris, quatenus provocatio in-
cepit à defensione honoris; quam-
vis incepta pugna defensio occisiva
immediate pro cesserit à defensione
vitæ, contra quam etiam aggressor
persistens in pugna, invasionem fe-
cerit.

46. Secundus casus, in quo li-
cet defendere honorem ferro, & ar-
mis, est, cum aggressor intentat per-
cuss.

culsionem ignominiosam fustis, vel arundinis, contra virum nobilem: cui, vt impediatur percussio, licitum est opponere gladium. Quod si videns aggressor districtum gladium suum opponat denuo, aut arma alia, iam non est solum aggressor honoris, sed etiam vitæ. Et ideo si non possit invasus alia via evadere periculum mortis de novo imminens, poterit vti defensione occisiva cum iusto moderamine.

47. Tertius casus est, in quo aggressor conatur deflorare virginem: illa enim, si fugere non potest, & si proclamatio est illi inutilis, aut ignominiosa, potest suum honorem tueri etiam defensione occisiva. In quo casu talis defensio occisiva potest contingere, quod fiat propter solum honorem virginitatis. Et idem est de sodomita invasore pudicitiae contra virum, qui licite potest se defendere ab ea contumelia, si alia non possit, defensione occisiva. Nam ea violentia tanta est, & tam gravis, vt licite possit per quodlibet genus violentiae repelli.

48. Et hi tres casus, & alij eiusdem generis admittendi sunt ab omnibus ex regula *Vim vi repellere licet. l. 1. Vt vim. ff. de Iust. & Iur. & cap. Si vero. 1. de sent. Excom.*, vbi dicitur: *Si vero clericum vim sibi inferentem, vi quis repellat, vel ledat, non debet propter hoc ad Sedem Apostolicam transmitti, si in continenti vim vi repellat. Cum vim vi repellere, omnes leges, omniaque iura permittant.*

49. Dices. Non licet occidere hominem propter solam opinionem probabilem, vt nos ipsi statuimus supra art. 1. in 1. argum. Sed solum est probabile, quod quis possit se defendere defensione occisiva, ab alapa, aut alia percussione ignominiosa: ergo non licet defensio occisiva con-

tra alapam, aut percussione ignominiosam. Probatum minor. Nam oppositam opinionem decent. Maior, Sylvius, Tannerus, & Malderus, apud Dianam part. 5. tract. 4. resol. 4.

50. Respondetur, nullum Auctorem negare quod nos asseruimus. Nempe quod is vir nobilis, qui videt aggressorem accedere ad se ad impingendam alapam, possit obicere ferrum, aut alia arma, ne accedat. Quod si propterea aggressor discedit, non potest vir nobilis illum percutere. Quod si aggressor distringat gladium contra virum nobilem, iam est aggressor non solum contra honorem, vt antea, sed contra vitam: quare vir nobilis poterit tueri vitam occidendo cum moderamine inculpatae tutelae alia via non potest vitam tueri. Quod quidem non est solum probabile, sed omnino certum.

ARTICVLVS V.

An tertia, & quarta sententia relata cap. 1. subiaceant huic damnationi?

SYMMARIVM.

Sententia Caramuelis. num. 51.

Ea sententia non subiacet damnationi. num. 52.

Et explicatur in quo sensu. num. 53.

An si dicatur, propositionem damnatam esse solum speculative probabilem subiaceat damnationi. num. 54.

Quomodo intelligatur, quod una propositio sit probabilis speculative, & improbabilis practice. num. 55.

Mator
Sylvius
Tannerus
Malderus
Diana.

Quo.

Quomodo propositio affirmata ut solum speculative probabilis non subiaceat damnationi? num. 56.

An, & quomodo in hoc decreto damnentur propositiones speculative? num. 57. & seqq.

An ex propositione speculative probabili inferatur, propositionem esse practice probabilem? num. 60. & seqq.

Resolvitur falsum esse, eam propositionem esse speculative probabilem. num. 63.

51. **T**ertia sententia, quam tradidit Caramuel relatus cap. 1. sub quibusdam limitationibus ibidem propositis, admittit, quod stando in iure naturali licitum est viro nobili defendere se defensione occisiva à calumnijs, quando Republica non potest, aut non vult eum defendere; stando vero legibus Civilibus, & Ecclesiasticis, non est licitum. Et inquirimus, an hæc sententia subiaceat huic damnationi?

52. Et dicendum est, minime subiacere. Ratio est. Nam hæc sententia nihil discedit à damnatione eius propositionis. Etenim damnatio affirmat, non esse licitum viro honorato occidere invasorem, qui nititur calumniam inferre; sed id ipsum concedit Caramuel: ergo nihil discedit ab ipsa damnatione. Minor pater. Nam si propter aliquid censeretur Caramuel aliud dicere oppositum decreto, & damnationi, maxime, quia sub quibusdam circumstantijs dicit esse licitum iure naturali, quamvis non iure humano: atqui damnatio nihil dicit de iure naturali, sed solum id negat esse licitum, sicut negat etiam Caramuel: ergo id ipsum, quod dicit damnatio, asserit etiam Caramuel.

53. Adverte tamen, cum dicitur iure naturali licitum esse defen-

dere se defensione occisiva à calumniatore, dupliciter posse intelligi. Primo, ita ut invasus habeat ius naturale se ita defendendi. Secundo, ita ut id non sit prohibitum iure naturali. Et quidem Caramuel non defendit eam conclusionē primo modo: nam si privatus homo haberet ius naturale ad talem defensionem, non esset facile intelligere, quomodo possent leges humanæ illud prohibere. Quare solum secundo modo intelligitur Caramuelis assertio.

54. Quarta sententia relata cap. 1. est Patris Lessij asserentis, etiam si propositio damnata esset speculative probabilis, adhuc non posse admitti tamquam practice probabilem. Et quamvis P. Lessius non dicat absolute, illam esse speculative probabilem; disputationis gratia inquiritur, an subiaceat damnationi huic, opinio docens, propositionem damnatam speculative esse probabilem, practice vero improbabilem.

55. Et in limine huius quaestionis dubitatur, quomodo possit vna propositio esse probabilis speculative, & improbalis practice? De hac quaestione late egi in 1. part. Critic. Theolog. disp. 14., in cuius cap. 2. ostendi, sæpissime dari opinionem speculative probabilem, quæ sit practice improbalis; quia ea opinio speculative probabilis non potest deduci ad praxim sine nova circumstantia, quæ vitiat actionem. Ibidem etiam ostendi, omnem opinionem practice improbabilem esse etiam speculative improbabilem; quia in speculatione considerantur omnes circumstantiæ, quæ reperiuntur in praxi: sed non omnem opinionem speculative probabilem, esse practice probabilem; quia potest considerari in speculatione sine illa circumstantia, quæ vitiat praxim. Vbi huius asserti plura exempla dedi.

Ac-

56. Accedendo ergo ad præcipuam questionem, dicendum est, si in speculatione considerentur omnes circumstantiæ, quæ in praxi; subiacere huic damnationi propositionem, quæ asserit, illam esse speculatione probabilem, non autem subiacere huic damnationi propositionem, quæ asserit, esse speculative probabile, & præctice improbabile, (scilicet, quatenus in speculatione non considerantur omnes circumstantiæ, quæ in praxi) nimirum quod [liceat viro honorato occidere inuaforem, qui niritur calumniam inferre, si aliter hæc ignominia vitari nequit.] Prima pars constat. Nam si speculatio considerat omnes circumstantias, quæ sunt in praxi implicat, quod speculatio sit probabilis, & praxis improbabilis. Secundæ partis ratio est. Nam SS. D. Innocentius XI. in hoc decreto solum intendit, vt fideles in praxi sequantur opiniones omnino tuas, & in quibus nullum omnino sit periculum peccandi. Ideò initio decreti dicitur: *Santissimus Dominus noster, re postea maturè considerata, statuit, & decrevit pro nunc, sequentes propositiones, & unamquamque ipsarum, sicut iacent, vt minimum tamquam scandalosas, & in PRAXI PERNICIOSAS esse damnandas, &c.* Et in fine decreti prohibet praxim his verbis: *Insuper districte in virtute Sanctæ obedientiæ... prohibet omnibus Christi fidelibus... ne prædictas opiniones, aut aliquam ipsarum ad praxim deducant.* Ex quibus satis clarè colligitur, in rebus practicabilibus solum damnari eiusmodi opiniones quoad praxim: ergo non damnatur propositio, quæ doceat, talem opinionem esse præctice improbabilem, quamvis simul doceat esse speculative probabilem modo dicto.

57. Dices primo. In hoc decre-

to etiam damnantur alia propositiones speculative; & quæ non respiciunt praxim. Sic enim damnatur propositio 48., quæ sic proponitur: *Tam clarum videtur, fornicationem secundum se nullam involvere malitiam, & solum esse malam, quia interdicta, vt contrarium omnino rationi dissonum videatur.* Quæ propositio non respicit praxim: nam ipsa propositio supponit esse peccatum læthale ex hoc, quod fornicatio sit interdicta. Similiter propositio 49. sic asserens. *Mollities iure naturæ prohibita non est. Vnde si Deus eam non interdixisset, sape esset bona, & aliquando obligatoria sub mortali.* Perperam ergo diximus, in hoc decreto solum damnari propositiones in ordine ad praxim.

58. Respondeo in hoc decreto vt in plurimum damnari propositiones in ordine ad praxim; & eas duas solum propositiones proxime relatas damanari, quamvis sint solum speculative. Adverte tamen, quando voluit propositionem speculative damnare, id specialiter expressit, propositionem damnatam modo speculative. Nam dum in 48. dicitur: *Solum esse malam, quia interdicta,* supponit ipsa propositio damnata, fornicationem esse malam in praxi: vnde hoc decretum condemnat illam, quia speculative. Et dum in 49. dicitur: *Si Deus eam non interdixisset,* ipsa propositio damnata supponit esse interdictam, & nullo modo licite præcticabilem; & adhuc expresse eam damnat, quatenus speculative; & si non præcticabilem.

59. Hoc autem non invenitur in hac propositione 30., in qua nihil dicitur de iure naturæ, neque de interdictione positiva. Et ideò intelligenda est eodem modo, ac reliquæ omnes propositiones respicientes praxim.

Dices

60. Dices secundo. Opinio, quæ dicit, id esse speculative probabile, saltem virtualiter damnatur. Quod sic probas. Illa enim propositio virtualiter damnatur in hoc decreto, quæ est antecedens inferens propositionem damnatam; si enim consequens est falsum, & damnabile, necessario debet esse falsum, & damnabile antecedens, unde inferitur. Sed hæc propositio, ut speculative probabilis, est antecedens, unde inferitur propositio ut practice probabilis; & sic damnatur: ergo hæc propositio, ut speculative probabilis, virtualiter damnatur. Probatur Minor. Nam propositio speculative probabilis in materia morum, ut non sit antecedens inferens propositionem practice probabilem, debet esse talis, ut non possit poni in praxi, nisi addita aliqua nova circumstantia vitiosa: sed hæc propositio, sicut est in speculatione, potest poni in praxi, nulla addita aliqua alia circumstantia vitiosa: ergo hæc propositio speculative probabilis infert practice probabilem. Ergo propositio damnata erit practice probabilis; vel si est practice improbabilis, & damnabilis, etiam speculative erit improbabilis, & damnabilis.

61. Respondeo, si quis dicat, eam opinionem esse speculative probabilem, & practice improbabilem, dicet consequenter, in speculatione considerari solum ius defensionis unius privati hominis contra calumniatorem; in praxi autem non potest id præstari sine eo, quod fiat contra ius publicum Communitatis, seu Reipublicæ; cum ea defensio occisiva sit in perniciem Reipublicæ. Quod si speculatio consideret omnes circumstantias, quæ in praxi, ea, ut diximus, subiacet damnationi. Hinc ad primum syllogismum con-

cessa Maiori, neganda est Minor, ad cuius probationem similiter concessa Maiori, neganda est Minor iuxta proxime dicta; cum illud ius privati hominis, quod solum consideratur in speculatione non possit deduci ad praxim sine violatione iuris publici, quod habet Reipublica, ne fiat defensio in perniciem boni publici. Quod si in speculatione consideretur illud ius Reipublicæ, non potest talis opinio esse speculative probalis.

62. Diximus, non subiicere huic damnationi, qui dixerit esse speculative probabile, & practice improbabile, licitum esse vii defensione occisiva contra calumniatorem. Restat modo examinare, an ea opinio vera sit?

63. Et dicendum est, eam esse prorsus falsam. Nam argumenta; quæ proposui art. 1. & 2. probant, eam non solum practice, sed etiam speculative esse falsam. Et ratio est: quia in fere omnibus argumentis ibi propositis, considerantur in speculatione eadē circumstantiæ, quæ reperiuntur in praxi: quando autem in speculatione considerantur omnes circumstantiæ, quæ in praxi, idem iudicium ferendum est de speculatione, ac de praxi, ut multis ostendi in 1. part. Cris. Theol. disp. 14. cap. 4.

CAPVT III.

Quam digna sit damnatione secunda pars propositionis trigesimæ?

SVMMARIVM.

Autores putantes, alapa percussum posse repercutere. num. 64.

Fundamentum eorum à paritate furvi. num. 65.